

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a treia)

21 aprilie 2016 *

„Trimitere preliminară — Directiva 93/13/CEE — Articolul 7 — Norme naționale care reglementează procedura insolvenței — Datorii provenind dintr-un contract de credit de consum — Cale de atac jurisdicțională efectivă — Punctul 1 litera (e) din anexă — Caracter disproporționat al sumei compensației — Directiva 2008/48/CE — Articolul 3 litera (l) — Valoarea totală a creditului — Punctul I din anexa I — Valoarea tragerii — Calculul dobânzii anuale efective — Articolul 10 alineatul (2) — Obligația de informare — Examinare din oficiu — Sancțiune”

În cauza C-377/14,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Krajský soud v Praze (Curtea Regională din Praga, Republica Cehă), prin decizia din 24 iunie 2014, primită de Curte la 7 august 2014, în procedura

Ernst Georg Radlinger,

Helena Radlingerová

împotriva

Finway a.s.,

CURTEA (Camera a treia),

compusă din domnul M. Ilešič, președintele Camerei a doua, îndeplinind funcția de președinte al Camerei a treia, doamna C. Toader (raportor) și domnii F. Biltgen, E. Jarašiūnas și C. G. Fernlund, judecători,

avocat general: doamna E. Sharpston,

grefier: domnul M. Aleksejev, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 15 iulie 2015,

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru domnul Radlinger și pentru doamna Radlingerová, de I. Ulč;
- pentru Finway a.s., de L. Macek;
- pentru guvernul ceh, de M. Smolek, de J. Vlácil și de S. Šindelková, în calitate de agenți;

* Limba de procedură: ceha.

— pentru guvernul german, de T. Henze și de D. Kuon, în calitate de agenți;
— pentru guvernul polonez, de B. Majczyna, în calitate de agent;
— pentru Comisia Europeană, de M. van Beek, de G. Goddin și de K. Walkerová, în calitate de agenți,
după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 19 noiembrie 2015,
pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea, pe de o parte, a articolului 7 alineatul (1) din Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii (JO L 95, p. 29, Ediție specială, 15/vol. 2, p. 273), precum și a punctului 1 litera (e) din anexa la această directivă și, pe de altă parte, a articolului 10 alineatul (2) și a articolului 22 alineatul (2) din Directiva 2008/48/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 23 aprilie 2008 privind contractele de credit pentru consumatori și de abrogare a Directivei 87/102/CEE a Consiliului (JO L 133, p. 66, rectificări în JO 2009, L 207, p. 14, JO 2010, L 199, p. 40, și JO 2011, L 234, p. 46), precum și a punctului I din anexa I la această din urmă directivă.
- 2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între domnul Radlinger și doamna Radlingerová (denumiți în continuare „soții Radlinger”), pe de o parte, și Finway a.s. (denumită în continuare „Finway”), pe de altă parte, în legătură cu creanțele declarate în cadrul unei proceduri de insolvență și provenite dintr-un contract de credit pentru consum.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

Directiva 93/13

- 3 Potrivit articolului 1 alineatul (1) din Directiva 93/13, scopul acesteia este de apropiere a actelor cu putere de lege și a actelor administrative ale statelor membre privind clauzele abuzive în contractele încheiate între un profesionist și un consumator.
- 4 Potrivit articolului 3 alineatul (1) din această directivă, o clauză dintr-un contract de consum care nu s-a negociat individual se consideră ca fiind abuzivă în cazul în care, în contradicție cu cerința de bună-credință, provoacă un dezechilibru semnificativ între drepturile și obligațiile părților care decurg din contract, în detrimentul consumatorului. Articolul 3 alineatul (3) din directiva menționată indică faptul că „anexa [la aceasta] conține o listă orientativă și neexhaustivă a clauzelor care pot fi considerate abuzive”. Potrivit punctului 1 litera (e) din această anexă, printre aceste clauze figurează cele care au ca obiect sau ca efect „solicitarea de la orice consumator care nu și-a îndeplinit obligația să plătească o sumă disproporționat de mare drept compensație”.
- 5 Potrivit articolului 4 alineatul (1) din Directiva 93/13:

„Fără să aducă atingere articolului 7, caracterul abuziv al unei clauze contractuale se apreciază luând în considerare natura bunurilor sau a serviciilor pentru care s-a încheiat contractul și raportându-se, în momentul încheierii contractului, la toate circumstanțele care însoțesc încheierea contractului și la toate clauzele contractului sau ale unui alt contract de care acesta depinde.”

- 6 Articolul 6 alineatul (1) din această directivă are următorul cuprins:

„Statele membre stabilesc că clauzele abuzive utilizate într-un contract încheiat cu un consumator de către [un profesionist], în conformitate cu legislația internă, nu creează obligații pentru consumator, iar contractul continuă să angajeze părțile prin aceste clauze [a se citi «potrivit dispozițiilor sale»], în cazul în care poate continua să existe fără clauzele abuzive.”

- 7 Potrivit articolului 7 din directiva menționată:

„(1) Statele membre se asigură că, în interesul consumatorilor și al concurenților, există mijloace adecvate și eficace pentru a preveni utilizarea în continuare a clauzelor abuzive în contractele încheiate cu consumatorii de către [profesioniști].

(2) Mijloacele menționate la alineatul (1) cuprind dispozițiile în conformitate cu care persoanele sau organizațiile care au, în temeiul legislației interne, un interes legitim în protecția consumatorilor pot introduce o acțiune în justiție sau în fața organismelor administrative competente, în conformitate cu legislația internă în cauză, pentru a obține o decizie care să stabilească dacă clauzele contractuale elaborate pentru a fi utilizate în general sunt abuzive, astfel încât să poată aplica mijloace adecvate și eficiente pentru a preveni utilizarea acestor clauze în continuare.

[...]”

Directiva 2008/48

- 8 Astfel cum se precizează la articolul 1, obiectul Directivei 2008/48 este de a armoniza anumite aspecte ale normelor statelor membre în materie de contracte de credit pentru consumatori.
- 9 Potrivit articolului 2 alineatul (2) litera (a) din directiva menționată, aceasta nu se aplică, printre altele, „contracte[lor] de credit garantate fie prin ipotecă, fie printr-o altă garanție comparabilă, utilizată în mod curent într-un stat membru asupra unui bun imobil, fie printr-un drept legat de un bun imobil”. În considerentul (10) al acestei directive se indică faptul că, deși domeniul său de aplicare este expres definit în cuprinsul ei, statele membre pot totuși pune în aplicare dispozițiile sale în domenii care nu intră în sfera de aplicare a directivei.
- 10 Potrivit considerentelor (6), (7), (9), (19) și (31) ale Directivei 2008/48, aceasta are drept obiective, printre altele, dezvoltarea unei piețe a creditului de consum mai transparente și mai eficiente în cadrul pieței interne, realizarea unei armonizări complete în domeniul creditelor pentru consumatori, care să asigure tuturor consumatorilor din Uniunea Europeană un nivel ridicat și echivalent de protecție a intereselor lor, necesitatea de a asigura că respectivele contracte de credit cuprind în mod clar și concis toate informațiile necesare pentru ca un consumator să poată lua decizii în deplină cunoștință de cauză și să fie în măsură să își cunoască drepturile și obligațiile care îi revin în temeiul contractului de credit și garantarea faptului că respectivul consumator primește, înaintea încheierii contractului de credit, informații adecvate referitoare în special la rata dobânzii anuale efective (denumită în continuare „DAE”) în întreaga Uniune Europeană, care să îi permită să compare aceste rate.
- 11 În plus, considerentul (43) din Directiva 2008/48 enunță în special că, în ciuda formulei matematice uniforme de calcul al DAE, aceasta nu este încă integral comparabilă pe întreg teritoriul Uniunii. Această directivă vizează, așadar, să definească în mod clar și exhaustiv costul total al creditului pentru consumator.

12 Articolul 3 din Directiva 2008/48, intitulat „Definiții”, prevede:

„În sensul prezentei directive se aplică următoarele definiții:

[...]

(g) «costul total al creditului pentru consumatori» înseamnă toate costurile, inclusiv dobânda, comisioanele, taxele și orice alt tip de costuri pe care trebuie să le suporte consumatorul în legătură cu contractul de credit și care sunt cunoscute de către creditor, cu excepția taxelor notariale; costurile pentru serviciile accesorii aferente contractului de credit, în special primele de asigurare, sunt incluse, de asemenea, în cazul în care obținerea creditului sau obținerea acestuia potrivit clauzelor și condițiilor prezentate este condiționată de încheierea unui contract de servicii;

(h) «valoarea totală plătită de către consumator» înseamnă suma dintre valoarea totală a creditului și costul total al creditului pentru consumator;

(i) «[DAE]» înseamnă costul total al creditului pentru consumator exprimat ca procent anual din valoarea totală a creditului, inclusiv costurile menționate la articolul 19 alineatul (2), dacă este cazul;

[...]

(l) «valoarea totală a creditului» înseamnă plafonul sau sumele totale puse la dispoziție în baza unui contract de credit;

[...]”

13 Articolul 10 din Directiva 2008/48, referitor la informațiile care trebuie menționate în contractele de credit, impune la alineatul (1) primul paragraf redactarea contractelor de credit pe hârtie sau pe un alt suport durabil. Alineatul (2) al acestuia enumeră informațiile care trebuie să fie specificate în mod clar și concis în orice contract de credit. Această listă include în special:

„[...]”

(d) valoarea totală a creditului și condițiile care reglementează tragerea creditului;

[...]

(f) rata dobânzii aferente creditului, condițiile care guvernează aplicarea acestei rate și, atunci când este disponibil, orice indice sau rată de referință aplicabilă ratei inițiale a dobânzii aferente creditului, precum și perioadele, procedurile și condițiile în care variază rata dobânzii aferente creditului și, în cazul în care se aplică rate diferite ale dobânzii aferente creditului în circumstanțe diferite, informațiile sus-menționate privind toate nivelurile aplicabile;

(g) [DAE] și valoarea totală plătită de către consumator, calculate la momentul încheierii contractului de credit; se menționează toate ipotezele folosite pentru calcularea acestei rate;

(h) suma, numărul și frecvența plăților care urmează să fie efectuate de către consumator și, dacă este cazul, ordinea în care plățile vor fi alocate, pentru rambursare, diferitor solduri restante fixate la rate diferite ale dobânzii aferente creditului;

[...]”

- 14 Articolul 19 din Directiva 2008/48, intitulat „Calcularea [DAE]”, prevede la alineatele (1) și (2):

„(1) [DAE], care este egală, pe o perioadă de un an, cu valoarea actuală a tuturor angajamentelor (trageri, rambursări și costuri), viitoare sau prezente, convenite de creditor și de consumator, este calculată în conformitate cu formula matematică stabilită în anexa I partea I.

(2) În scopul calculării [DAE], se determină costul total al creditului pentru consumator, cu excepția costurilor suportate de către consumator pentru nerespectarea oricăruia dintre angajamentele stabilite prin contractul de credit și a altor costuri în afara prețului de achiziție, pe care, pentru achiziții de bunuri și servicii, este obligat să le plătească, indiferent dacă tranzacția este efectuată în numerar sau pe credit.

Costurile administrării unui cont care înregistrează atât operațiunile de plată, cât și tragerile, costurile de utilizare a unui mijloc de plată atât pentru operațiunile de plată, cât și pentru trageri, precum și alte costuri privind operațiunile de plată sunt incluse în costul total al creditului către consumator, cu excepția cazului în care deschiderea contului este opțională, iar costurile contului au fost indicate clar și separat în contractul de credit sau în orice alt contract încheiat cu consumatorul.”

- 15 Articolul 22 din această directivă, intitulat „Armonizarea și natura imperativă a prezentei directive”, prevede la alineatul (2):

„Statele membre se asigură că consumatorii nu pot renunța la drepturile care le-au fost conferite prin dispozițiile de drept intern care transpun prezenta directivă sau corespund acesteia.”

- 16 Potrivit articolului 23 din directiva menționată, intitulat „Sancțiuni”:

„Statele membre stabilesc normele de sancționare aplicabile în cazul încălcării dispozițiilor de drept intern adoptate în temeiul prezentei directive și întreprind toate măsurile necesare pentru a asigura că acestea sunt aplicate. Aceste sancțiuni trebuie să fie eficiente, proporționale și cu efect de descurajare.”

- 17 Partea I din anexa I la Directiva 2008/48 conține, printre altele, următoarea precizare:

„[...]

Ecuatia fundamentală, care stabilește [DAE], exprimă, pe perioada unui an, egalitatea dintre valoarea totală prezentă a tragerilor, pe de o parte, și valoarea totală prezentă a rambursărilor și a costurilor suportate, pe de altă parte [...].”

Dreptul ceh

Procedura de insolvență

- 18 Din dosarul prezentat Curții rezultă că procedura de insolvență este reglementată prin Legea nr. 182/2006 privind insolvența și modurile de soluționare a acesteia [zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)], astfel cum a fost modificată prin Legea nr. 185/2013 (denumită în continuare „Legea privind insolvența”).
- 19 Potrivit acestei legi, un debitor este considerat insolubil, în sensul acesteia din urmă, printre altele atunci când nu este în măsură să își onoreze angajamentele financiare timp de mai mult de 30 de zile de la data scadenței. Un debitor care nu are calitatea de profesionist poate solicita instanței competente în materia insolvenței să statueze asupra situației sale sub forma unei descărcări de datorie. Autorizația de descărcare de datorie este subordonată, pe de o parte, constatării instanței că, prin această solicitare, debitorul nu urmărește un interes neonest și, pe de altă parte, prezumției rezonabile că creditorii

chirografari înscriși recuperează, în cadrul descărcării de datorie, cel puțin 30 % din creanțele constatate. În contextul acestei proceduri de insolvență, instanța nu poate, în temeiul articolului 410 din legea menționată, să verifice nici din oficiu, nici la cererea debitorului validitatea, valoarea sau rangul creanțelor, nici măcar atunci când acestea ridică probleme care intră sub incidența Directivelor 93/13 sau 2008/48, înainte de adoptarea deciziei cu privire la cererea de descărcare de datorie.

- 20 Numai în cazul în care instanța competentă în materia insolvenței a admis soluționarea insolvenței prin descărcarea de datorie, un debitor poate formula o cerere incidentă pentru a contesta creanțele declarate, această cerere neputând viza decât creanțele exigibile care nu sunt garantate. În plus, în acest caz, debitorul nu poate invoca, pentru a justifica contestarea existenței sau a valorii acestei creanțe, decât stingerea sau prescrierea ei.

Reglementarea în materia protecției consumatorilor

- 21 Articolul 51a și următoarele din Legea nr. 40/1964 privind codul civil (Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník), în versiunea sa în vigoare până la 31 decembrie 2013 (denumit în continuare „Codul civil”), au transpus Directiva 93/13 în dreptul ceh.
- 22 Conform articolului 56 alineatul 1 din acest cod, contractele încheiate cu consumatorii nu trebuie să cuprindă clauze care, în contradicție cu cerința de bună-credință, provoacă un dezechilibru semnificativ între drepturile și obligațiile părților, în detrimentul consumatorului. În temeiul articolului 55 alineatul 2 din codul menționat, clauzele de această natură care figurează în contractele încheiate cu consumatorii sunt lovite de nulitate. Articolul 56 alineatul 3 din același cod cuprinde o enumerare orientativă a clauzelor abuzive care se inspiră din anexa la Directiva 93/13, dar care nu cuprinde clauza menționată la punctul 1 litera (e) din această anexă, ce are ca obiect sau ca efect solicitarea ca un consumator care nu își execută obligația să plătească o sumă disproporționat de mare drept compensație.
- 23 Directiva 2008/48 a fost transpusă în dreptul ceh prin Legea 145/2010 privind creditul de consum și de modificare a anumitor legi în versiunea lor inițială (Zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů, denumită în continuare „Legea privind creditul de consum”).
- 24 Articolul 6 alineatul 1 din această lege, care vizează obligația creditorului de a informa consumatorul, prevede:
- „[c]ontractul de acordare a creditului de consum se întocmește în scris și conține informațiile enumerate în anexa 3 la prezenta lege, formulate în mod clar, concis și vizibil. Nerespectarea acestei obligații de informare sau a formei scrise nu are efecte asupra validității contractului [...]”
- 25 Potrivit articolului 8 din Legea privind creditul de consum, în cazul în care contractul de credit pentru consum nu cuprinde mențiunile indicate la articolul 6 alineatul 1 din această lege și consumatorul opune acest lucru creditorului, dobânzile aferente creditului de consum sunt considerate, din momentul nașterii lor, a fi calculate la rata de actualizare aplicabilă la data încheierii contractului respectiv, astfel cum a fost publicată de Banca Națională a Cehiei, iar celelalte stipulații cu privire la plăți din contractul de credit pentru consum nu sunt valabile.

Litigiul principal și întrebările preliminare

- 26 La 29 august 2011, soții Radlinger au încheiat un contract de credit pentru consum cu Smart Hypo s. r. o., în temeiul căruia le-a fost acordat un împrumut în cuantum de 1 170 000 de coroane cehe (CZK) (aproximativ 43 300 de euro).

- 27 În schimbul acordării acestui împrumut, soții Radlinger s-au angajat mai întâi să restituie creditorului suma de 2 958 000 CZK (aproximativ 109 500 de euro) în 120 de rate lunare. Această sumă se compune din capital, din dobânzi la o rată de 10 % pe an pentru capitalul împrumutat pe durata creditului, din comisionul datorat creditorului, în valoare de 585 000 CZK (aproximativ 21 600 de euro), și din costuri în valoare de 33 000 CZK (aproximativ 1 200 de euro). DAE a creditului de consum în discuție în litigiul principal se ridică la 28,9 %.
- 28 Soții Radlinger s-au angajat de asemenea să plătească creditorului, pe lângă dobânzile de întârziere stabilite prin lege, și o penalitate contractuală, care se ridică la 0,2 % din capitalul inițial împrumutat, pe fiecare zi sau parte a unei zile de întârziere, o penalitate contractuală forfetară de 117 000 CZK (aproximativ 4 300 de euro) în cazul în care întârzierea depășea o lună, și o compensație forfetară de 50 000 CZK (aproximativ 1 850 de euro), corespunzătoare cheltuielilor de recuperare a sumei datorate.
- 29 În sfârșit, creditorul și-a rezervat dreptul de a solicita, cu efect imediat, restituirea integrală a sumelor datorate în ipoteza în care una dintre ratele lunare nu ar fi plătită integral sau la timp ori dacă consimțământul său se dovedește a fi fost viciat de o reticență dolosivă din partea soților Radlinger.
- 30 După cum rezultă din decizia de trimitere, soții Radlinger nu au primit efectiv nicio sumă. Astfel, creditul în discuție în litigiul principal a fost utilizat pentru a regla datorii anterioare la un executor, taxele notariale, precum și costurile aferente acestui credit datorate creditorului, prima rată lunară a creditului și o parte din ratele lunare ulterioare.
- 31 La data de 27 septembrie 2011, Finway, căreia Smart Hypo s. r. o. i-a cesionat creanțele pe care le deținea față de soții Radlinger, i-a informat pe aceștia cu privire la exigibilitatea imediată a întregii datorii, care se ridică la acel moment la 2 873 751 CZK (aproximativ 106 300 de euro), pentru motivul că anumite informații esențiale fuseseră trecute sub tăcere la încheierea contractului în discuție în litigiul principal. Astfel, potrivit Finway, soții Radlinger disimulaseră faptul că se dispusese o executare silită asupra bunurilor lor pentru suma de 4 285 CZK (aproximativ 160 de euro).
- 32 Prin punerea în întârziere din 19 noiembrie 2012, această societate i-a invitat din nou pe soții Radlinger să ramburseze datoria, pe care o estima în acel moment la 3 794 786 CZK (aproximativ 140 500 de euro), precizând că creanța sa devenise exigibilă imediat din cauza faptului că persoanele interesate nu restituiseră în mod regulat și la timp creditul.
- 33 La data de 5 februarie 2013, soții Radlinger au sesizat Krajský soud v Plzni (Curtea Regională din Pilsen) pentru a fi declarați insolvabili și pentru a li se admite cererea de descărcare de datorie sub forma unei plăți eşalonate, întrucât nu erau în măsură să își onoreze angajamentele și invocau o întârziere la plată mai mare de 3 luni. Această cerere a fost declinată în favoarea Krajský soud v Praze (Curtea Regională din Praga), instanța competentă teritorial să soluționeze cererea, care, prin ordonanța din 26 aprilie 2013, a constatat insolvența soților Radlinger, a desemnat un administrator judiciar și a invitat creditorii să își declare creanțele în termen de 30 de zile.
- 34 La data de 23 mai 2013, în cadrul procedurii de insolvență, Finway a declarat două creanțe exigibile, prima, în valoare de 3 045 991 CZK (aproximativ 112 700 de euro), garantată printr-o ipotecă, și a doua, în valoare de 1 359 540 CZK (aproximativ 50 300 de euro), negarantată și care corespundea penalității contractuale prevăzute în contractul în discuție în litigiul principal, fixată la 0,2 % din capitalul împrumutat inițial, aplicată pe zi de întârziere pentru perioada cuprinsă între 23 septembrie 2011 și 25 aprilie 2013.
- 35 La data de 3 iulie 2013, soții Radlinger au recunoscut caracterul exigibil al acestor creanțe, dar au contestat valoarea lor, invocând incompatibilitatea cu bunele moravuri a clauzelor contractuale în discuție în litigiul principal.

- 36 Prin ordonanța din 23 iulie 2013, instanța de trimitere a admis descărcarea de datorii a soților Radlinger sub forma unei eșalonări a plății în solidar.
- 37 La data de 24 iulie 2013, această instanță a fost sesizată de soții Radlinger cu o cerere incidentă prin care ei, în calitate de debitori, au solicitat să se constate nelegalitatea parțială sau totală a creanțelor declarate de Finway.
- 38 În ceea ce privește această cerere, instanța menționată constată că, în temeiul Legii privind insolvența, debitorul are dreptul să conteste doar creanțele negarantate, iar aceasta exclusiv în cadrul unei cereri incidente și numai pentru motive legate de prescrierea sau de stingerea datoriei.
- 39 Întrucât contractul în discuție în litigiul principal, din care provin creanțele declarate de Finway, constituie atât un contract de credit pentru consumatori, în sensul Directivei 2008/48, cât și un contract încheiat între un profesionist și un consumator, în sensul Directivei 93/13, instanța de trimitere ridică problema dacă obligațiile care decurg din dispozițiile acestei din urmă directive sunt obligatorii și pentru instanța competentă să soluționeze procedura de insolvență, sesizată cu o contestație a creanțelor provenite dintr-un contract de credit.
- 40 Această instanță are de asemenea rezerve cu privire la caracterul legal al DAE care figurează în contractul în discuție în litigiul principal. Instanța se întreabă în această privință care sunt sumele incluse de creditor în tragerile creditului, în sensul punctului I din anexa I la Directiva 2008/48, pentru calcularea DAE, ținând seama de faptul că costurile aferente acestui credit, precum și primele două rate lunare au fost deduse imediat din valoarea creditului menționat.
- 41 În sfârșit, instanța de trimitere ridică problema cum trebuie analizate, din perspectiva cerințelor Directivei 93/13, clauzele unui contract încheiat între un profesionist și un consumator, precum cel în discuție în litigiul principal, care prevede că, în cazul întârzierii la plată, creditorul va putea solicita debitorului rambursarea imediată a întregului credit în cauză, inclusiv dobânzile și onorariile viitoare ale creditorului, plata unei penalități contractuale de 0,2 % la suma principală pe fiecare zi și parte de zi de întârziere și, în cazul în care acest debitor ar invoca o întârziere mai mare de o lună, plata unei penalități contractuale forfetare de 117 000 CZK (aproximativ 4 300 de euro).
- 42 Apreciind că soluționarea litigiului principal depinde de interpretarea dispozițiilor citate anterior din dreptul Uniunii, Krajský soud v Praze (Curtea Regională din Praga) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curtii următoarele întrebări preliminare:
- „1) Articolul 7 alineatul (1) din Directiva 93/13 și articolul 22 alineatul (2) din Directiva 2008/48 sau alte dispoziții ale dreptului Uniunii privind protecția consumatorilor se opun:
- a) principiului care stă la baza Legii privind insolvența, care permite instanței de judecată să examineze autenticitatea, valoarea sau rangul creanțelor rezultate din raporturi de consum numai în temeiul unei cereri incidente depuse de administratorul judiciar, de un creditor sau (conform limitărilor de mai sus) de debitor (consumator)?
 - b) dispozițiilor care, în contextul legislației naționale privind procedurile de insolvență, limitează dreptul debitorului (consumatorului) de a solicita examinarea în instanță a creanțelor înregistrate de creditori (furnizori de bunuri sau prestatori de servicii) numai la cazurile în care este aprobată soluționarea stării de insolvență a consumatorului sub forma descărcării de datorii și, în acest context, numai în ceea ce privește creanțele negarantate ale creditorilor, obiecțiile debitorului fiind în mod suplimentar limitate, în cazul creanțelor executorii recunoscute printr-o decizie a autorității competente, numai la posibilitatea de a declara că respectiva creanță a expirat sau s-a prescris, astfel cum este stabilit prin dispozițiile articolului 192 alineatul (3) și ale articolului 410 alineatele (2) și (3) din Legea privind insolvența?

- 2) În cazul unui răspuns afirmativ la prima întrebare: instanța investită cu examinarea creanțelor din cadrul unui contract de credit pentru consum:
- a) are obligația de a examina *ex officio*, chiar în absența unei obiecții din partea consumatorului, nerespectarea de către furnizorul de credit a cerințelor de informare prevăzute la articolul 10 alineatul (2) din Directiva 2008/48
 - b) și de a constata consecințele prevăzute de legislația națională sub forma anulării respectivelor dispoziții contractuale?

În cazul unui răspuns afirmativ la prima sau la a doua întrebare:

- 3) Dispozițiile directivei aplicate mai sus au efect direct, iar aplicarea lor directă este împiedicată de faptul că inițierea *ex officio* a unei proceduri incidente de către instanța de judecată (sau, din punctul de vedere al legislației naționale, examinarea inadmisibilă a unei creanțe pe baza unei contestații fără efect depuse de debitorul consumator) afectează raportul orizontal dintre consumator și furnizorul de bunuri sau prestatorul de servicii?
- 4) Care este «valoarea totală a creditului» în sensul articolului 10 alineatul (2) litera (d) din Directiva 2008/48 și ce cantumuri sunt incluse ca «valori ale tragerii» în calcularea dobânzii anuale efective (DAE), conform formulei prevăzute în anexa I la Directiva 2008/48, în cazul în care contractul de credit garantează expres plata unui cantum specific, dar în același timp se convine că, de îndată ce valoarea creditului este plătită, creanțele furnizorului de credit cu titlu de comision pentru acordarea creditului și cu titlu de primă rată de rambursare a creditului (sau rate ulterioare) vor fi compensate într-o anumită măsură cu suma respectivă, astfel încât sumele compensate în acest fel nu sunt în realitate plătite niciodată consumatorului sau în contul acestuia, ci rămân în întregime la dispoziția creditorului? Includerea acestor sume, care în realitate nu sunt plătite, influențează calcularea DAE?

Indiferent de răspunsul la întrebările precedente:

- 5) La aprecierea aspectului dacă respectiva compensație convenită menționată mai sus este disproporționată în sensul punctului 1 litera (e) din anexa la Directiva 93/13, este necesar să se evalueze efectul cumulativ al tuturor clauzelor privind penalitățile, indiferent dacă creditorul insistă de fapt ca acestea să fie plătite integral și indiferent dacă unele dintre acestea pot fi considerate nule potrivit legislației naționale, sau este necesar să se ia în considerare numai cantumul total al penalităților care sunt sau care pot fi în realitate solicitate?
- 6) În cazul în care se constată că penalitățile contractuale sunt abuzive, este necesară anularea tuturor penalităților individuale care, doar luate în considerare împreună, au determinat instanța să concluzioneze că valoarea compensației a fost disproporționată în sensul punctului 1 litera (e) din anexa la Directiva 93/13 sau este necesară anularea numai a unora dintre acestea (și, în acest caz, pe baza căror criterii)?

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la prima întrebare

- 43 Prin intermediul primei întrebări, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă articolul 7 alineatul (1) din Directiva 93/13 și articolul 22 alineatul (2) din Directiva 2008/48 trebuie interpretate în sensul că se opun unei reglementări naționale precum cea în discuție în litigiul principal, care, într-o procedură de insolvență, pe de o parte, nu permite instanței sesizate cu această procedură să examineze din oficiu caracterul eventual abuziv al clauzelor contractuale din care provin

creanțele declarate în cadrul procedurii menționate și care, pe de altă parte, permite acestei instanțe să examineze doar creanțele negarantate și numai pentru un număr limitat de motive, legate de prescrierea sau de stingerea lor.

- 44 Potrivit articolului 22 alineatul (2) din Directiva 2008/48, statele membre se asigură că consumatorii nu pot renunța la drepturile care le-au fost conferite prin dispozițiile de drept intern care transpun această directivă sau care corespund acesteia. Or, din decizia de trimitere nu rezultă că soții Radlinger au renunțat la drepturile care le-au fost conferite în temeiul dispozițiilor de drept ceh care transpun directiva menționată. Prin urmare, astfel cum a subliniat avocatul general la punctul 40 din concluzii, această dispoziție nu este relevantă pentru a răspunde la prima întrebare.
- 45 Referitor la articolul 7 alineatul (1) din Directiva 93/13, această dispoziție impune statelor membre obligația de a se asigura că, în interesul consumatorilor, există mijloace adecvate și eficiente pentru a preveni utilizarea în continuare a clauzelor abuzive în contractele încheiate cu consumatorii de către un profesionist.
- 46 Printre aceste mijloace trebuie să figureze dispoziții care să permită să se garanteze consumatorilor o protecție jurisdicțională efectivă, oferindu-le posibilitatea de a ataca în justiție contractul în litigiu, inclusiv în cadrul unei proceduri de insolvență, în condiții procedurale rezonabile, astfel încât exercitarea drepturilor lor să nu fie supusă unor condiții, în special unor termene sau unor cheltuieli, care să facă excesiv de dificilă sau imposibilă în practică exercitarea drepturilor garantate de Directiva 93/13 (a se vedea în acest sens Hotărârea din 1 octombrie 2015, ERSTE Bank Hungary, C-32/14, EU:C:2015:637, punctul 59).
- 47 În speță, prima întrebare adresată privește organizarea procedurilor în materie de insolvență în contextul unui litigiu în care debitorul-consumator contestă temeinicia creanțelor declarate.
- 48 Conform unei jurisprudențe constante a Curții, în lipsa unei reglementări a Uniunii în materie, revine ordinii juridice interne din fiecare stat membru, în temeiul principiului autonomiei procedurale, atribuția de a desemna instanțele competente și de a stabili modalitățile procedurale aplicabile acțiunilor în justiție destinate să asigure protecția drepturilor conferite justițiabililor de dreptul Uniunii. În acest sens, modalitățile procedurale aplicabile acțiunilor destinate să asigure protecția drepturilor conferite justițiabililor de dreptul Uniunii nu trebuie să fie mai puțin favorabile decât cele aplicabile unor acțiuni similare din dreptul intern (principiul echivalenței) și nu trebuie să facă practic imposibilă sau excesiv de dificilă exercitarea drepturilor conferite de ordinea juridică a Uniunii (principiul efectivității) (a se vedea în acest sens Hotărârea din 12 februarie 2015, Baczó și Vizsnyiczai, C-567/13, EU:C:2015:88, punctele 41 și 42, precum și jurisprudența citată).
- 49 În ceea ce privește principiul echivalenței și așa cum a arătat avocatul general la punctul 32 din concluzii, trebuie remarcat faptul că nu există niciun element la dispoziția Curții de natură să dea naștere unui dubiu legat de conformitatea reglementării în discuție în litigiul principal cu acest principiu.
- 50 În ceea ce privește principiul efectivității, fiecare caz în care se ridică problema dacă o prevedere procedurală internă face imposibilă sau excesiv de dificilă aplicarea dreptului Uniunii trebuie analizat ținând cont de locul pe care respectiva prevedere îl ocupă în cadrul procedurii în ansamblul său, de modul în care se derulează și de particularitățile acesteia în fața diverselor instanțe naționale. Cu toate acestea specificitatea procedurilor nu poate constitui un element de natură să afecteze protecția juridică de care trebuie să beneficieze consumatorii în temeiul dispozițiilor Directivei 93/13 (a se vedea în acest sens Hotărârea din 10 septembrie 2014, Kušionová, C-34/13, EU:C:2014:2189, punctele 52 și 53, precum și jurisprudența citată).

- 51 În speță, prima întrebare litera a) vizează compatibilitatea cu articolul 7 alineatul (1) din Directiva 93/13 a unui regim procedural național, precum cel descris la punctele 19 și 20 din prezenta hotărâre, care nu permite instanței sesizate cu o procedură de insolvență să analizeze din oficiu caracterul eventual abuziv al clauzelor contractuale din care provin creanțele declarate în cadrul acestei proceduri.
- 52 În această privință, trebuie amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, instanța națională este obligată să analizeze din oficiu caracterul abuziv al unei clauze contractuale care se încadrează în domeniul de aplicare al Directivei 93/13 și, prin aceasta, să suplinească dezechilibrul existent între consumator și profesionist de îndată ce dispune de elementele de drept și de fapt necesare în acest scop (Hotărârea din 1 octombrie 2015, ERSTE Bank Hungary, C-32/14, EU:C:2015:637, punctul 41 și jurisprudența citată).
- 53 Astfel, Curtea a decis că, pentru a asigura protecția urmărită de această directivă, situația de inegalitate existentă între consumator și un profesionist nu poate fi compensată decât printr-o intervenție pozitivă, exterioară părților la contract, a instanței naționale sesizate cu astfel de litigii (a se vedea în acest sens Hotărârea din 27 februarie 2014, Pohotovost, C-470/12, EU:C:2014:101, punctul 40 și jurisprudența citată).
- 54 În consecință, articolul 7 alineatul (1) din Directiva 93/13 trebuie interpretat în sensul că se opune unei reglementări naționale precum cea în discuție în litigiul principal, care, într-o procedură de insolvență, nu permite instanței sesizate cu această procedură să examineze din oficiu caracterul eventual abuziv al clauzelor contractuale din care provin creanțele declarate în cadrul procedurii menționate, cu toate că această instanță dispune de elementele de drept și de fapt necesare în acest scop.
- 55 În ceea ce privește prima întrebare litera b), rezultă din constatările instanței de trimitere că legislația națională în discuție în litigiul principal nu permite să se conteste toate creanțele izvorâte dintr-un contract de credit susceptibil să conțină clauze abuzive, ci doar pe acelea dintre ele care nu sunt garantate și numai pentru un motiv legat de prescrierea sau de stingerea lor.
- 56 Or, astfel cum se evidențiază în jurisprudența citată la punctul 46 din prezenta hotărâre, dreptul la o cale de atac jurisdicțională efectivă presupune ca unui consumator să i se permită să conteste în fața instanței naționale temeinicia creanțelor rezultate dintr-un contract de credit care conține clauze susceptibile să fie declarate abuzive, indiferent dacă sunt sau nu sunt garantate.
- 57 Pe de altă parte, deși rezultă din decizia de trimitere că legislația națională în discuție în litigiul principal nu permite debitorului, care înțelege să conteste o creanță negarantată, decât să invoce prescripția sau stingerea acestei creanțe, trebuie amintit că o limitare adusă puterii instanței naționale de a înlătura din oficiu clauzele abuzive este de natură să aducă atingere caracterului efectiv al protecției urmărite prin articolele 6 și 7 din Directiva 93/13 (a se vedea prin analogie Hotărârea din 21 noiembrie 2002, Cofidis, C-473/00, EU:C:2002:705, punctul 35).
- 58 În consecință, prin faptul că nu permite contestarea decât a anumitor creanțe care provin dintr-un contract de consum în cazul căruia unele dintre clauze sunt susceptibile de a fi declarate abuzive și numai pentru un număr limitat de motive, legate de prescrierea sau de stingerea lor, o reglementare națională precum cea în discuție în litigiul principal nu respectă cerințele care decurg din articolul 7 alineatul (1) din Directiva 93/13.
- 59 Având în vedere considerațiile care precedă, trebuie să se răspundă la prima întrebare că articolul 7 alineatul (1) din Directiva 93/13 trebuie interpretat în sensul că se opune unei reglementări procedurale naționale precum cea în discuție în litigiul principal, care, într-o procedură de insolvență, pe de o parte, nu permite instanței sesizate cu această procedură să examineze din oficiu caracterul eventual abuziv al clauzelor contractuale din care provin creanțele declarate în cadrul procedurii

menționate, cu toate că această instanță dispune de elementele de drept și de fapt necesare în acest scop, și care, pe de altă parte, permite instanței amintite să examineze doar creanțele negarantate și numai pentru un număr limitat de motive, legate de prescrierea sau de stingerea lor.

Cu privire la a doua întrebare

- 60 Prin intermediul celei de a doua întrebări, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă articolul 10 alineatul (2) din Directiva 2008/48 trebuie interpretat în sensul că o instanță națională sesizată cu un litigiu referitor la creanțe care provin dintr-un contract de credit în sensul acestei directive trebuie să examineze din oficiu respectarea obligației de informare prevăzute la această dispoziție și să stabilească toate consecințele care decurg, în conformitate cu legislația națională, din încălcarea acestei obligații.
- 61 Cu titlu introductiv, trebuie subliniat că obligația de informare enunțată la articolul 10 alineatul (2) din Directiva 2008/48 contribuie, la fel ca cele prevăzute la articolele 5 și 8 din aceeași directivă, la realizarea obiectivului urmărit de aceasta și care constă, astfel cum reiese din considerentele (7) și (9) ale directivei, în a prevedea, în materia creditului pentru consumatori, o armonizare completă și imperativă într-o serie de domenii fundamentale, considerată ca fiind necesară pentru a se asigura tuturor consumatorilor din Uniunea Europeană un nivel ridicat și echivalent de protecție a intereselor lor și pentru a facilita apariția unei piețe interne performante a creditului de consum (a se vedea prin analogie Hotărârea din 18 decembrie 2014, CA Consumer Finance, C-449/13, EU:C:2014:2464, punctul 21 și jurisprudența citată).
- 62 În ceea ce privește a doua întrebare litera a), trebuie arătat că Curtea a reamintit în numeroase rânduri obligația ce revine instanței naționale de a examina din oficiu încălcarea anumitor dispoziții din dreptul Uniunii în materie de consum [a se vedea în acest sens, în ceea ce privește de Directiva 93/13, Hotărârea din 4 iunie 2009, Pannon GSM, C-243/08, EU:C:2009:350, punctul 32, în ceea ce privește Directiva 85/577/CEE a Consiliului din 20 decembrie 1985 privind protecția consumatorilor în cazul contractelor negociate în afara spațiilor comerciale (JO L 372, p. 31, Ediție specială, 15/vol. 1, p. 188), Hotărârea din 17 decembrie 2009, Martín Martín, C-227/08, EU:C:2009:792, punctul 29, și, în ceea ce privește Directiva 1999/44/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 25 mai 1999 privind anumite aspecte ale vânzării de bunuri de consum și garanțiile conexe (JO L 171, p. 12, Ediție specială, 15/vol. 5, p. 89), Hotărârea din 3 octombrie 2013, Duarte Hueros, C-32/12, EU:C:2013:637, punctul 39].
- 63 După cum a subliniat avocatul general la punctul 51 și următoarele din concluzii, o astfel de cerință se bazează, potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, pe ideea că un consumator se găsește într-o situație de inferioritate față de un profesionist în ceea ce privește atât puterea de negociere, cât și nivelul de informare, situație care îl determină să adere la condițiile redactate în prealabil de profesionist, fără a putea exercita o influență asupra conținutului acestora (Hotărârea din 1 octombrie 2015, ERSTE Bank Hungary, C-32/14, EU:C:2015:637, punctul 39 și jurisprudența citată).
- 64 În această privință, pentru un consumator, informațiile prelabile și concomitente încheierii unui contract, cu privire la condițiile contractuale și la consecințele respectivei încheieri, au o importanță fundamentală. Consumatorul decide tocmai pe baza acestor informații dacă dorește să se oblige potrivit condițiilor redactate în prealabil de un profesionist (a se vedea în acest sens Hotărârea din 16 ianuarie 2014, Constructora Principado, C-226/12, EU:C:2014:10, punctul 25 și jurisprudența citată).
- 65 Pe de altă parte, există un risc care nu poate fi neglijat ca, în special din neștiință, consumatorul să nu invoce norma de drept destinată să îl protejeze (Hotărârea din 4 iunie 2015, Faber, C-497/13, EU:C:2015:357, punctul 42 și jurisprudența citată).

- 66 În consecință, protecția efectivă a consumatorului nu ar putea fi atinsă dacă instanța națională nu ar fi obligată să aprecieze din oficiu respectarea cerințelor care decurg din normele Uniunii în materia drepturilor consumatorului (a se vedea prin analogie Hotărârea din 4 octombrie 2007, Rampion și Godard, C-429/05, EU:C:2007:575, punctele 61 și 65).
- 67 Astfel, după cum s-a amintit la punctul 53 din prezenta hotărâre, pentru a asigura protecția urmărită de această directivă, situația de inegalitate existentă între consumator și un profesionist nu poate fi compensată decât printr-o intervenție pozitivă, exterioară părților la contract, a instanței naționale sesizate cu astfel de litigii.
- 68 Examinarea din oficiu de către instanța națională a respectării cerințelor care decurg din Directiva 2008/48 constituie, pe de altă parte, un mijloc adecvat pentru a atinge rezultatul prevăzut la articolul 10 alineatul (2) din această directivă și pentru a contribui la realizarea obiectivelor vizate în considerentele (31) și (43) (a se vedea prin analogie Ordonanța din 16 noiembrie 2010, Pohotovost, C-76/10, EU:C:2010:685, punctul 41 și jurisprudența citată).
- 69 În special, potrivit articolului 23 din Directiva 2008/48, sancțiunile prevăzute în cazul încălcării dispozițiilor de drept intern adoptate în temeiul acestei directive trebuie să aibă un caracter descurajator. Or, în mod indubitabil, examinarea din oficiu de către instanțele naționale a respectării cerințelor care decurg din aceeași directivă are un asemenea caracter.
- 70 Întrucât instanța națională este, așadar, chemată să asigure efectul util al protecției consumatorilor, urmărită prin dispozițiile Directivei 2008/48, rolul care îi este astfel atribuit de dreptul Uniunii în domeniul vizat nu se limitează la simpla facultate de a se pronunța cu privire la respectarea cerințelor amintite, ci cuprinde și obligația de a examina din oficiu această problemă de îndată ce dispune de elementele de drept și de fapt necesare în acest scop (a se vedea prin analogie Hotărârea din 4 iunie 2009, Pannon GSM, C-243/08, EU:C:2009:350, punctul 32).
- 71 În plus, atunci când instanța națională a constatat din oficiu o încălcare a articolului 10 alineatul (2) din Directiva 2008/48, este obligată, fără să aștepte să formuleze consumatorul o cerere în acest scop, să stabilească toate consecințele care decurg, potrivit dreptului național, dintr-o astfel de încălcare, sub rezerva respectării principiului contradictorialității (a se vedea prin analogie Hotărârea din 21 februarie 2013, Banif Plus Bank, C-472/11, EU:C:2013:88, punctul 36, și Hotărârea din 1 octombrie 2015, ERSTE Bank Hungary, C-32/14, EU:C:2015:637, punctul 42).
- 72 În acest context, trebuie de asemenea amintit că din cuprinsul articolului 23 din Directiva 2008/48 rezultă că statele membre stabilesc normele de sancționare aplicabile în cazul încălcării dispozițiilor de drept intern adoptate în temeiul acestei directive și întreprind toate măsurile necesare pentru a asigura că sunt aplicate. În afară de caracterul lor de descurajare, aceste sancțiuni trebuie să fie eficiente și proporționale.
- 73 În această privință, din moment ce o instanță națională a constatat încălcarea obligației de informare, trebuie să stabilească toate consecințele care se impun în temeiul dreptului național, cu condiția ca sancțiunile instituite de acesta să respecte cerințele prevăzute la articolul 23 din Directiva 2008/48, astfel cum au fost interpretate de Curte în special în Hotărârea LCL Le Crédit Lyonnais (C-565/12, EU:C:2014:190).
- 74 Având în vedere toate considerațiile precedente, este necesar să se răspundă la a doua întrebare că articolul 10 alineatul (2) din Directiva 2008/48 trebuie interpretat în sensul că o instanță națională sesizată cu un litigiu referitor la creanțe care provin dintr-un contract de credit în sensul acestei directive trebuie să examineze din oficiu respectarea obligației de informare prevăzute la această dispoziție și să stabilească consecințele care decurg în conformitate cu legislația națională din încălcarea acestei obligații, cu condiția ca sancțiunile să respecte cerințele prevăzute la articolul 23 din directiva menționată.

Cu privire la a treia întrebare

- 75 Prin intermediul celei de a treia întrebări, instanța de trimitere, după ce a subliniat că litigiul principal privește doi particulari, solicită, în esență, să se stabilească dacă dispozițiile relevante ale Directivelor 93/13 și 2008/48 au efect direct.
- 76 În această privință, trebuie amintit că, potrivit articolului 288 al treilea paragraf TFUE, deși o directivă este obligatorie pentru fiecare stat membru destinat cu privire la rezultatul care trebuie atins, ea lasă instanțelor naționale competența în ceea ce privește forma și mijloacele. Astfel, o directivă nu poate, prin ea însăși, să creeze obligații în sarcina unui particular și, prin urmare, nu poate fi invocată ca atare împotriva acestuia (Hotărârea din 24 ianuarie 2012, Dominguez, C-282/10, EU:C:2012:33, punctul 37 și jurisprudența citată). Obligația unui stat membru de a lua toate măsurile necesare pentru atingerea rezultatului prevăzut de o directivă este însă o obligație imperativă impusă de articolul 288 al treilea paragraf TFUE și de directiva însăși. Această obligație de a adopta toate măsurile generale sau speciale se impune tuturor autorităților statelor membre, inclusiv autorităților judiciare, în cadrul competențelor acestora (Hotărârea din 24 iunie 2008, Commune de Mesquer, C-188/07, EU:C:2008:359, punctul 83 și jurisprudența citată).
- 77 În speță, pe de o parte, obligația de a examina din oficiu caracterul abuziv al anumitor clauze și existența mențiunilor obligatorii de informare într-un contract de credit constituie o normă procedurală în sarcina autorităților judiciare, iar nu a unui particular (a se vedea prin analogie Hotărârea din 10 septembrie 2014, Kušionová, C-34/13, EU:C:2014:2189, punctul 67, precum și Hotărârea din 18 februarie 2016, Finanmadrid EFC, C-49/14, EU:C:2016:98, punctul 35 și jurisprudența citată).
- 78 Pe de altă parte, după cum rezultă din modul de redactare a articolului 23 din Directiva 2008/48, autoritățile statelor membre trebuie să se asigure că, la transpunerea acestei directive, precum și la punerea sa în aplicare, sancțiunile aplicate sunt eficiente, proporționale și cu efect de descurajare.
- 79 În plus, trebuie amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, instanțele naționale sunt obligate ca, aplicând dreptul intern, să îl interpreteze, în cea mai mare măsură posibilă, în lumina textului și a finalității Directivei 2008/48 pentru a atinge rezultatul urmărit de aceasta și, prin urmare, să se conformeze articolului 288 al treilea paragraf TFUE. Această obligație a unei interpretări conforme a dreptului național este, astfel, inherentă sistemului Tratatului FUE, întrucât permite instanțelor naționale să asigure, în cadrul competențelor lor, deplina eficacitate a dreptului Uniunii atunci când judecă litigiile cu care sunt sesizate (a se vedea prin analogie Hotărârea din 24 ianuarie 2012, Dominguez, C-282/10, EU:C:2012:33, punctul 24 și jurisprudența citată).
- 80 Prin urmare, nu este necesar să se răspundă la a treia întrebare.

Cu privire la a patra întrebare

- 81 Prin intermediul celei de a patra întrebări, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească modul în care trebuie interpretate noțiunile „valoarea totală a creditului” și „valorile tragerii”, care figurează, prima, la articolul 3 litera (l), precum și la articolul 10 alineatul (2) din Directiva 2008/48, iar a doua, la punctul I din anexa I la aceasta.
- 82 Această instanță subliniază astfel că contractul în discuție în litigiul principal, prin care creditorul s-a angajat să acorde soților Radlinger un credit, stipula că, de la acordarea acestui credit, costurile de acordare a acestuia, precum și prima rată lunară și, eventual, următoarele rate lunare urmau să fie deduse din valoarea totală a creditului menționat. În consecință, se ridică în special problema dacă partea din același credit care nu a fost pusă la dispoziția persoanelor interesate putea fi inclusă în valoarea tragerilor, în sensul punctului I din anexa I la Directiva 2008/48, în scopul calculării DAE.

- 83 În această privință, trebuie amintit că valoarea totală a creditului, în sensul Directivei 2008/48, este definită la articolul 3 litera (l) din aceasta ca fiind plafonul sau sumele totale puse la dispoziție în baza unui contract de credit.
- 84 Pe de altă parte, potrivit articolului 3 litera (g) din această directivă, costul total al creditului pentru consumatori înseamnă toate costurile pe care trebuie să le suporte consumatorul în legătură cu contractul de credit și care sunt cunoscute de către creditor. În sfârșit, în temeiul articolului 3 litera (i) din aceeași directivă, DAE corespunde costului total al creditului pentru consumator, exprimat ca procent anual din valoarea totală a creditului, ținând seama inclusiv de costurile menționate la articolul 19 alineatul (2) din această directivă, dacă este cazul.
- 85 Din moment ce noțiunea „valoarea totală plătită de către consumator” este definită la articolul 3 litera (h) din Directiva 2008/48 ca fiind „suma dintre valoarea totală a creditului și costul total al creditului pentru consumator”, rezultă că noțiunile „valoarea totală a creditului” și „costul total al creditului pentru consumatori” se exclud reciproc și că, prin urmare, valoarea totală a creditului nu poate include niciuna dintre sumele care intră în costul total al creditului pentru consumator.
- 86 Astfel, nu se pot include în valoarea totală a creditului, în sensul articolului 3 litera (l) și al articolului 10 alineatul (2) din Directiva 2008/48, niciuna dintre sumele destinate să onoreze angajamentele convenite în temeiul creditului menționat, precum costurile administrative, dobânzile și comisioanele și orice alt tip de costuri pe care consumatorul este obligat să le achite.
- 87 Trebuie subliniat că includerea în mod nelegal în valoarea totală a creditului a sumelor care au legătură cu costul total al creditului pentru consumator va avea în mod obligatoriu ca efect subevaluarea DAE, calculul acesteia depinzând de valoarea totală a creditului.
- 88 Astfel, articolul 19 alineatul (1) din Directiva 2008/48 precizează că DAE, care este egală, pe o perioadă de un an, cu valoarea actuală a tuturor angajamentelor convenite de creditor și de consumator, este calculată în conformitate cu formula matematică stabilită în partea I din anexa I la această directivă. Or, directiva prevede că ecuația fundamentală, care stabilește DAE, exprimă, pe perioada unui an, egalitatea dintre valoarea totală prezentă a tragerilor, pe de o parte, și valoarea totală prezentă a rambursărilor și a costurilor suportate, pe de altă parte. Astfel, valoarea tragerii creditului, în sensul părții I din anexa I la Directiva 2008/48 corespunde valorii totale a creditului, în sensul articolului 3 litera (l) din această directivă.
- 89 În speță, revine instanței de trimitere să verifice dacă una sau mai multe dintre sumele menționate la punctele 27 și 28 din prezenta hotărâre au fost în mod nelegal incluse în valoarea totală a creditului, în sensul articolului 3 litera (l) din Directiva 2008/48, această împrejurare putând avea un efect asupra calculului DAE și putând afecta, în consecință, exactitatea informațiilor pe care creditorul trebuia să le menționeze, potrivit articolului 10 alineatul (2) din această directivă, în contractul de credit în discuție în litigiul principal.
- 90 Or, după cum se indică, în esență, în considerentele (31) și (43) ale Directivei 2008/48, informarea consumatorului asupra costului global al creditului, sub forma unei dobânzi calculate potrivit unei formule matematice unice, are o importanță esențială. Astfel, pe de o parte, această informație contribuie la transparența pieței, în sensul că permite consumatorului să compare ofertele de creditare. Pe de altă parte, ea permite consumatorului să aprecieze întinderea obligației sale (a se vedea în acest sens Hotărârea din 4 martie 2004, Cofinoga, C-264/02, EU:C:2004:127, punctul 26, și Ordonanța din 16 noiembrie 2010, Pohotovost, C-76/10, EU:C:2010:685, punctul 70).
- 91 Având în vedere considerațiile care precedă, este necesar să se răspundă la a patra întrebare că articolul 3 litera (l) și articolul 10 alineatul (2) din Directiva 2008/48, precum și punctul I din anexa I la această directivă trebuie interpretate în sensul că valoarea totală a creditului și valoarea tragerilor

desemnează toate sumele puse la dispoziția consumatorului, ceea ce exclude sumele afectate de creditor pentru plata costurilor legate de creditul în discuție și care nu sunt efectiv plătite acestui consumator.

Cu privire la a cincea și la a șasea întrebare

- 92 Prin intermediul celei de a cincea și al celei de a șasea întrebări, care trebuie analizate împreună, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă dispozițiile Directivei 93/13 trebuie interpretate în sensul că, pentru a aprecia caracterul disproporționat de mare, în sensul punctului 1 litera (e) din anexa la această directivă, al sumei solicitate drept compensație de la consumatorul care nu și-a îndeplinit obligația, trebuie analizat efectul cumulativ al tuturor clauzelor aferente acesteia care figurează în contractul respectiv, indiferent dacă creditorul urmărește efectiv respectarea în întregime a fiecăreia dintre ele, și că, în cazul acelorora al căror caracter abuziv a fost recunoscut, instanțele naționale trebuie să înlăture de la aplicare toate aceste clauze sau doar unele dintre ele.
- 93 Pentru a răspunde la aceste întrebări, trebuie amintit, în primul rând, că anexa la care face trimitere articolul 3 alineatul (3) din Directiva 93/13 conține o listă orientativă și neexhaustivă de clauze care pot fi considerate abuzive, printre care figurează, astfel cum reiese din cuprinsul punctului 1 litera (e) din această anexă, și cele care au ca obiect sau ca efect „solicitarea de la orice consumator care nu și-a îndeplinit obligația să plătească o sumă disproporționat de mare drept compensație”.
- 94 La aprecierea caracterului eventual abuziv al unei clauze contractuale, articolul 4 alineatul (1) din Directiva 93/13 indică faptul că răspunsul trebuie formulat luând în considerare natura bunurilor sau a serviciilor pentru care s-a încheiat contractul și raportându-se, în momentul încheierii contractului, la toate circumstanțele care însoțesc încheierea contractului (a se vedea în acest sens Ordonanța din 16 noiembrie 2010, Pohotovosť, C-76/10, EU:C:2010:685, punctul 59, și Hotărârea din 9 iulie 2015, Bucura, C-348/14, EU:C:2015:447, punctul 48).
- 95 În acest sens, așa cum a subliniat avocatul general la punctul 74 din concluzii, este necesar să se aprecieze efectul cumulativ al tuturor clauzelor dintr-un contract încheiat între un profesionist și un consumator. O astfel de apreciere este justificată întrucât ele sunt aplicabile în ansamblul lor și independent de aspectul dacă creditorul urmărește efectiv respectarea lor în întregime (a se vedea prin analogie Hotărârea din 10 septembrie 2014, Kušionová, C-34/13, EU:C:2014:2189, punctul 42).
- 96 În al doilea rând, trebuie subliniat că, potrivit articolului 6 alineatul (1) prima teză din Directiva 93/13, statele membre stabilesc că clauzele abuzive utilizate într-un contract încheiat cu un consumator, în conformitate cu legislația internă, nu creează obligații pentru consumator. Cu toate acestea, articolul 6 alineatul (1) a doua teză din această directivă precizează că un astfel de contract „continuă să angajeze părțile [potrivit dispozițiilor sale], în cazul în care poate continua să existe fără clauzele abuzive”.
- 97 Curtea a amintit că instanțele naționale au numai obligația de a exclude aplicarea unei clauze contractuale abuzive pentru ca aceasta să nu producă efecte obligatorii în ceea ce privește consumatorul, fără a avea posibilitatea să modifice conținutul ei. Contractul trebuie să poată continua să existe, în principiu, fără nicio altă modificare decât cea rezultată din eliminarea clauzelor abuzive, în măsura în care, în conformitate cu normele dreptului intern, o astfel de menținere a contractului este posibilă din punct de vedere juridic (Hotărârea din 21 ianuarie 2015, Unicaja Banco și Caixabank, C-482/13, C-484/13, C-485/13 și C-487/13, EU:C:2015:21, punctul 28, precum și jurisprudența citată).
- 98 Această interpretare este de altfel confirmată de finalitatea și de economia generală a Directivei 93/13. În această privință, date fiind natura și importanța interesului public pe care se bazează protecția asigurată consumatorilor, această directivă impune statelor membre, după cum rezultă din articolul 7 alineatul (1), să prevadă mijloace adecvate și eficiente „pentru a preveni utilizarea în continuare a clauzelor abuzive în contractele încheiate cu consumatorii de către un [profesionist]”. Or, în cazul în

care instanța națională ar avea posibilitatea să modifice conținutul clauzelor abuzive care figurează în astfel de contracte, o asemenea posibilitate ar putea aduce atingere realizării obiectivului pe termen lung urmărit prin articolul 7 din directiva menționată, din moment ce ar reduce efectul descurajator pe care îl are asupra profesioniștilor faptul că astfel de clauze abuzive nu sunt pur și simplu aplicate în ceea ce privește consumatorul (Hotărârea din 30 mai 2013, *Asbeek Brusse* și de *Man Garabito*, C-488/11, EU:C:2013:341, punctul 58 și jurisprudența citată).

- 99 Astfel, în cazul în care instanța națională ajunge la concluzia că o clauză este abuzivă în sensul Directivei 93/13, revine, așadar, acestei instanțe sarcina de a stabili toate consecințele care decurg de aici potrivit dreptului intern pentru a se asigura că această clauză nu creează obligații pentru consumator (a se vedea în acest sens Ordonanța din 16 noiembrie 2010, *Pohotovost*, C-76/10, EU:C:2010:685, punctul 62 și jurisprudența citată).
- 100 În consecință, așa cum a subliniat, în esență, avocatul general la punctul 75 din concluzii, o instanță națională care a constatat că mai multe clauze dintr-un contract încheiat între un profesionist și un consumator sunt abuzive, în sensul Directivei 93/13, este obligată să excludă toate clauzele abuzive, iar nu doar pe unele dintre ele.
- 101 Ținând seama de cele ce precedă, este necesar să se răspundă la a cincea și la a șasea întrebare că dispozițiile Directivei 93/13 trebuie interpretate în sensul că, pentru a aprecia caracterul disproporționat de mare, în sensul punctului 1 litera (e) din anexa la această directivă, al sumei solicitate drept compensație de la consumatorul care nu și-a îndeplinit obligația, trebuie analizat efectul cumulativ al tuturor clauzelor aferente acestuia care figurează în contractul respectiv, indiferent dacă creditorul urmărește efectiv respectarea în întregime a fiecăreia dintre ele, și că, dacă este cazul, instanțele naționale au sarcina de a stabili, potrivit articolului 6 alineatul (1) din directiva menționată, toate consecințele care decurg din constatarea caracterului abuziv al anumitor clauze, înlăturând fiecare clauză dintre cele al căror caracter abuziv a fost recunoscut, pentru a se asigura că ele nu creează obligații pentru consumator.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 102 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a treia) declară:

- 1) **Articolul 7 alineatul (1) din Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii trebuie interpretat în sensul că se opune unei reglementări procedurale naționale precum cea în discuție în litigiul principal, care, într-o procedură de insolvență, pe de o parte, nu permite instanței sesizate cu această procedură să examineze din oficiu caracterul eventual abuziv al clauzelor contractuale din care provin creanțele declarate în cadrul procedurii menționate, cu toate că această instanță dispune de elementele de drept și de fapt necesare în acest scop, și care, pe de altă parte, permite instanței amintite să examineze doar creanțele negarantate și numai pentru un număr limitat de motive, legate de prescrierea sau de stingerea lor.**
- 2) **Articolul 10 alineatul (2) din Directiva 2008/48/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 23 aprilie 2008 privind contractele de credit pentru consumatori și de abrogare a Directivei 87/102/CEE a Consiliului trebuie interpretat în sensul că o instanță națională sesizată cu un litigiu referitor la creanțe care provin dintr-un contract de credit în sensul acestei directive trebuie să examineze din oficiu respectarea obligației de informare**

prevăzute la această dispoziție și să stabilească consecințele care decurg în conformitate cu legislația națională din încălcarea acestei obligații, cu condiția ca sancțiunile să respecte cerințele prevăzute la articolul 23 din directiva menționată.

- 3) Articolul 3 litera (1) și articolul 10 alineatul (2) din Directiva 2008/48, precum și punctul I din anexa I la această directivă trebuie interpretate în sensul că valoarea totală a creditului și valoarea tragerilor desemnează toate sumele puse la dispoziția consumatorului, ceea ce exclude sumele afectate de creditor pentru plata costurilor legate de creditul în discuție și care nu sunt efectiv plătite acestui consumator.
- 4) Dispozițiile Directivei 93/13 trebuie interpretate în sensul că, pentru a aprecia caracterul disproporționat de mare, în sensul punctului 1 litera (e) din anexa la această directivă, al sumei solicitate drept compensație de la consumatorul care nu și-a îndeplinit obligația, trebuie analizat efectul cumulativ al tuturor clauzelor aferente acesteia care figurează în contractul respectiv, indiferent dacă creditorul urmărește efectiv respectarea în întregime a fiecăreia dintre ele, și că, dacă este cazul, instanțele naționale au sarcina de a stabili, potrivit articolului 6 alineatul (1) din directiva menționată, toate consecințele care decurg din constatarea caracterului abuziv al anumitor clauze, înlăturând fiecare clauză dintre cele al căror caracter abuziv a fost recunoscut, pentru a se asigura că ele nu creează obligații pentru consumator.

Semnături